

Съществуват ли “традиционни” и “нетрадиционни” територии на готското заселване на юг от Дунав? Археологически наблюдения върху днешните български земи.

„До неотдавна в специализираната литература беше заложено схващането, че варвари традиционно не са допускани в провинциите на юг от Стара планина. Тази концепция намира опровержение с публикуването на значителен брой археологически обекти, които предоставят данни за наличието на население с не-римски произход.“ (Станев 2018, 340)¹.

Издаването мнение е включено в заключителната част на последното ми проучване свързано с варвари. Присъствието на германско население на юг от Стара планина отдавна ангажира вниманието ми и е засегнат в други разработки, които разглеждат материали от тези територии. Дали е било необходимо да се задържа миграцията само в придунавските провинции; как се осъществявал този контрол; какви са били критериите и съответно форматите на приемане; има ли определени поселения, в които са настанявани варвари или тяхното присъствие на дадено място се обосновава от индивидуални нужди и специфики. Това са само част от въпросите, които засягат проблема с допускането на готи на юг от Стара планина. Безспорен е фактът, че в придунавските провинции се отчита висока концентрацията на германски материали, които се регистрират в значителен по брой обекти. От друга страна писмените свидетелства и новите археологическите открития показват, че приемането на подобно население в по-южните земи не е инцидентно.

Информацията от изворите недвусмислено представят, че тракийските територии понасят загуби по време на военните

1 Ал. Станев. Варварско присъствие на територията на АР „Кабиле“ през IV-VI век. В: Stephanos Archaeologicos ad 80 annum professoris Ludmili Getov. Archaeologica Universitatis Serdicensis. 2018. Suppl. VI. 333-342

интервенции от първите готски походи на Аргаит и Гунтерих от 248 и 250 г. до времето на Теодорих Амал и борбите за надмощие през 477-488 г. Ситуацията не е като провинциите на север от Стара планина, но недостигът на население и тук се явява проблемен момент. В тази връзка само за тракийските територии могат да се извадят няколко примера от историческата библиография, които се отнасят за настаняване на готи².

Аналогична ситуация се наблюдава при археологическите материали, чиито брой непрекъснато расте³. През последните години се увеличиха и обектите, в които се регистрират германски находки, както и тяхното административно разнообразие – градски центрове, малки населени места, съоръжения с военен и полицейски характер, стопански комплекси и др. Определено вече може да се говори за зона с по-висока концентрация на обекти, каквато се формира в източните части на Тракийската равнина⁴.

Този кратък анонс показва, че само на база на историческите и археологически източници може да се направи извод, че готското присъствие вече активно се свързва с територии, считани доскоро за „нетрадиционни“ за настаняване на варварско население.

2 В „Ethnica“ Стефан Византийски пише „готите, живеещи по-рано в областта на Меотида, се преместват в днешна Тракия“ (Stephanus Byzantinus, *Ethnica*, fr. 211). Отново тук през 280 г. са заселени 100 хиляди бастарни сред заселените, а според „Historia Augustae“ сред тях е имало гепиди, вандали и грейтунги (Scriptores Historiae Augustae, Probi, 18. 2). През 366 г. готи-тервинги, които участват на страната на узурпатора Прокопий, срещу имп. Валент, в последствие са заселени в различни тракийски градове (Eunapius, *Historiarum fragmenta*, fr. 38). Съгласно сключеното *receptio* с имп. Валент през есента на 376 г. на вестготите са отпуснати и територии на юг от Стара планина (Jordanis. *De origine actibusque Getarum* (Getica), 133; Socrates, *Historia Ecclesiastica*, IV. 34). В земите на Тракия, с федератски статут, били заселени група остготи предвождани от Триарий, чийто син Теодорих (Страбон) в последствие достигнал до длъжността „magister utriusque militum“ (Malchus, *Byzantinae Historiae*, fr. 2, 13).

3 Варварски находки се идентифицират в некрополи, жилищни постройки, публични пространства, в и извън укрепените площи.

4 Късноантичните кастели при Сливен (Цоида), с. Медвен (м. Калето), с. Лозарево (м. Градище), с. Люляково, градски центрове като Августа Траяна, Деултум и Кабиле.